

γάλα

γάλα, το, ουσ. [<γάλα], το γάλα. **1.** χυμός φυτού με γαλακτώδες χρώμα: «το γάλα της συκιάς». **2.** ως επιφών. **γάλα!** βλ. συνηθέστ. τη φρ. *εδώ το καλό το γάλα!* Υποκορ. **γαλατάκι, το** (βλ. λ.). (Ακολουθούν 38 φρ.).

- *ακόμη το στόμα του μυρίζει γάλα*, βλ. λ. [στόμα](#).

- *άλλ' αντ' άλλα, κι άλλο της Παρασκευής το γάλα*, λέγεται ειρωνικά για πράγματα ανόμοια, που επιδέχονται σύγκριση μεταξύ τους ή για τις ανοησίες, τις ασυναρτησίες, για τα λόγια κάποιου που δεν ευσταθούν: «μη δίνεις βάση στα λεγόμενα του τάδε, γιατί άλλ' αντ' άλλα, κι άλλο της Παρασκευής το γάλα ο κύριος». Από το ότι την Παρασκευή οι καλοί χριστιανοί νηστεύουν και, ως εκ τούτου, δεν πίνουν γάλα· (βλ. και Τάκης Νατσούλης, *Λέξεις και φράσεις παροιμιώδεις*, σελ. 44).

- *άμα χυθεί το γάλα, δε μαζεύεται*, υπάρχουν ζημιές, σφάλματα που δεν επιδέχονται διόρθωση: «την είδα να φιλιέται με το φίλο μου γι' αυτό θα τη χωρίσω, γιατί άμα χυθεί το γάλα, δε μαζεύεται».

- *άμα χυθεί το γάλα, με μπάμπαλα θα το μαζέψεις*, όταν πάθει κανείς κάποια ζημιά, υφίσταται και τις συνέπειες: «πω πω, ρε γαμώτο, επένδυσσα σε λάθος εταιρεία κι έχασα ένα σωρό λεφτά. Άμα χυθεί το γάλα, με μπάμπαλα θα το μαζέψεις». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *εμ*.

- *αρνάκι του γάλακτος*, βλ. λ. *αρνάκι*.

- *άντε πιες το γάλα σου!* βλ. φρ. *άντε πιες το γαλατάκι σου!* λ. *γαλατάκι*.

- *βαφτίζω το γάλα*, (ειρωνικά) το νερώνω: «του 'κανε μήνυση η αστυνομική επιθεώρηση, γιατί τον έπιασε να βαφτίζει το γάλα». Από παρομοίωση του ατόμου που βάζει νερό μέσα στο γάλα με τον ιερέα που ρίχνει νερό πάνω στο κεφάλι του νηπίου κατά το μυστήριο της βάπτισης.

- *βλαστήμησα της μάνας μου το γάλα*, βλ. λ. [μάνα](#).

- *γάλα θα μοιράσουμε*; έκφραση απορίας ή δυσφορίας σε κάποιον που μας κλείνει ραντεβού πολύ νωρίς το πρωί: «γιατί να συναντηθούμε τόσο πρωί, ρε παιδάκι μου, γάλα θα μοιράσουμε;». Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *γιατί*. Αναφορά στους γαλατάδες που, παλιότερα, ξυπνούσαν από τα χαράματα και μοίραζαν το γάλα από πόρτα σε πόρτα, πριν ξυπνήσει ο κόσμος. Συνών. *για κυνήγι θα πάμε; / για ψάρεμα θα πάμε(;)·*

- *δε χύθηκε το γάλα*, δεν έγινε κάτι σοβαρό που να δικαιολογεί στενοχώρια, ανησυχία ή αναστάτωση: «μη στενοχωριέσαι που έσπασε το βάζο ο μικρός, δε χύθηκε το γάλα για να κάνεις έτσι!». Από το ότι, όταν παλιότερα στα φτωχικά σπίτια χυνόταν το γάλα, δημιουργούνταν μεγάλη στενοχώρια κι εκνευρισμός, γιατί δε θα έτρωγε η οικογένεια πρωινό.

- *δεν κλαίω πάνω στο χυμένο γάλα*, αντιπαρέρχομαι με ψυχραιμία κάποια ζημιά, κάποια καταστροφή: «ο σκοπός είναι να προσέχουμε και, όταν γίνει το κακό, δεν κλαίω πάνω στο χυμένο γάλα».

- *έγιναν όλα μέλι γάλα ή είναι όλα μέλι γάλα ή όλα πάνε μέλι γάλα*, βλ. λ. [μέλι](#).

- *εδώ το καλό το γάλα!* λέγεται ειρωνικά ή θαυμαστικά, όταν βλέπουμε να περνάει από μπροστά μας γυναίκα που έχει μεγάλο στήθος.

- *είμαστε μέλι γάλα*, βλ. λ. [μέλι](#).

- *είναι άσπρος σαν το γάλα*, έχει πολύ λευκή επιδερμίδα: «δεν έχει καθόλου καλή σχέση με τον ήλιο κι ακόμη και το καλοκαίρι είναι άσπρος σαν το γάλα». (Λαϊκό τραγούδι: *κάψανε κι ένα σχολείο που 'ταν παρθεναγωγείο, κάψανε και τη δασκάλα που 'ταν άσπρη σαν το γάλα*).

- έκοψε το γάλα, αλλοιώθηκε η σύνθεσή του, χάλασε: «πέρασε η ημερομηνία λήξης κι έκοψε το γάλα»·
- έπεσαν σαν τις μύγες μέσ' στο γάλα, βλ. λ. [μύγα](#)·
- έφτυσα της μάνας μου το γάλα, βλ. λ. [μάννα](#)·
- έχει και του πουλιού το γάλα, βλ. λ. [πουλί](#)·
- θα βλαστημήσεις της μάνας σου το γάλα ή θα μαρτυρήσεις της μάνας σου το γάλα ή θα φτύσεις της μάνας σου το γάλα, βλ. λ. [μάννα](#)·
- και του πουλιού το γάλα, βλ. λ. [πουλί](#)·
- κατεβάζω γάλα, (για γυναίκες ή θηλυκά θηλαστικά) αποκτώ την ικανότητα, μετά από εγκυμοσύνη να παράγω γάλα για να θηλάσω: «παλιότερα, όταν οι γυναίκες τύχαινε να μην μπορούν να κατεβάσουν γάλα, έδιναν τα νεογνά τους σε ειδικές βυζάχτρες». Πρβλ.: *η καλή μας αγελάδα τρώει κάτω στη λιακάδα για να κατεβάσει γάλα, να το κάνουμε τυράκι, να το βάλουμε στο πιάτο, να σου πούμε ορίστε φάτο* (Παιδικό ποίημα)·
- κι από στέρφα γίδα βγάζει γάλα, βλ. λ. [γίδα](#)·
- κουβαλάει και του πουλιού το γάλα, βλ. λ. [πουλί](#)·
- με το γάλα της μάνας μου, βλ. φρ. *με το πρώτο μου το γάλα*·
- με το πρώτο μου το γάλα, από τη γέννησή μου, από τα γεννοφάσκια μου: «με το πρώτο μου το γάλα έμαθα τι θα πει στη ζωή προδοσία κι αδικία». (Λαϊκό τραγούδι: *τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα, μου τα 'πες με το πρώτο μου το γάλα*)·
- μαρτύρησα της μάνας μου το γάλα, βλ. λ. [μάννα](#)·
- μου κόπηκε το γάλα, (για γυναίκες ή θηλυκά θηλαστικά) έχασα την ικανότητα να παράγω γάλα για να θηλάσω: «από έναν ξαφνικό τρόπο που ένιωσα μου κόπηκε το γάλα»·
- ξεχωρίζει σαν τη μύγα μέσ' στο γάλα, βλ. λ. [μύγα](#)·
- όποιος καίγεται στο γάλα, φυσάει και το γιαούρτι, λέγεται για κείνον που έπαθε κάποια μεγάλη ζημιά και στο εξής από φόβο ή προνοητικότητα αντιμετωπίζει με πολύ μεγάλη προσοχή και σχολαστικότητα ακόμη και τις πιο ακίνδυνες καταστάσεις ή υποθέσεις. Συνών. *κάηκε η μπάμπω στο κουρκούτι, φυσάει και το γιαούρτι / όποιος καίγεται στο κουρκούτι, φυσάει και το γιαούρτι / όποιος καίγεται στο χυλό, φυσάει και το γιαούρτι*·
- ορκίζομαι σ'της μάνας μου το γάλα, μεγάλος όρκος για να γίνουμε πιστευτοί σε αυτά που λέμε σε κάποιον. (Λαϊκό τραγούδι: *σ'της μάνας μου το γάλα στ' ορκίζομαι, φως μου, εσύ 'σαι ο άνθρωπός μου. Πονάω και μ' αρέσει, γιατί σ' αγαπάω κι αγάπη σου ζητάω*)·
- πλάκωσαν σαν τις μύγες μέσ' στο γάλα, βλ. λ. [μύγα](#)·
- σαν τη γελάδα που κλοτσά την καρδάρα με το γάλα, βλ. λ. [γελάδα](#)·
- σαν τη μύγα μέσ' στο γάλα, βλ. λ. [μύγα](#)·
- σ'της μάνας μου το γάλα! βλ. φρ. *ορκίζομαι σ'της μάνας μου το γάλα*·
- τα πάμε μέλι γάλα, βλ. λ. [μέλι](#)·
- το πρώτο γάλα, το γάλα του θηλασμού και, κατ' επέκταση, η βρεφική ηλικία. (Λαϊκό τραγούδι: *τα ψεύτικα τα*

λόγια τα μεγάλα μου τα 'πες με **το πρώτο μου το γάλα**)·

- *τώρα έσφιξαν τα γάλατα*, τώρα τελείωσα με αυτό που είχα καταπιαστεί και είμαι ελεύθερος, έχω λεύτερο χρόνο να κάνω κάτι: «άργησες, ρε παιδάκι μου! -Τώρα έσφιξαν τα γάλατα, τι να σου κάνω».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας